

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
творів мистецтва

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Н.О.Урсу

«___» _____ 2019 р.

Дипломна робота

бакалавра

з теми: **«НАТЮРМОРТ У СТИЛІ МАЛИХ ГОЛЛАНЦІВ:
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЖАНРУ»**

Виконала: студентка 4 курсу
напряму підготовки 6.020205
Образотворче мистецтво*
Кобріна Наталія Віталіївна

Науковий керівник: Демчик К. І.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач

Рецензент: Бренюк А. Г.,
кандидат мистецтвознавства,
старший викладач

Кам'янець-Подільський – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КОРОТКИЙ ОГЛЯД ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ Й РОЗВИТКУ ГОЛЛАНСЬКОГО НАТЮРМОРТУ	6
1.1. Голландський натюрморт XVII століття	6
1.2. Творчість малих голландців.....	10
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК НАТЮРМОРТУ ЯК ЖАНРУ ЖИВОПИСУ ТА РІЗНОВИДИ НАТЮРМОРТУ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ МАЛИХ ГОЛЛАНДЦІВ).....	15
2.1. Становлення та розвиток натюрморту як жанру живопису (на прикладі творчості малих голландців).....	15
2.2. Види натюрмортів малих голландців	20
РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ КОПІЙ КАРТИН МАЛИХ ГОЛЛАНДЦІВ	45
3.1. Підготовчий етап виконання копій картин малих голландців	45
3.2. Виконання копій картин малих голландців в техніці гризайлі та завершення роботи.....	48
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі бурхливих подій у галузі різних сфер життя людини, й у мистецтві, зокрема, живописному натюрморту приділяється не досить достатньо уваги. Зумовлено це тим, що в добу сучасних інноваційних технологій усю увагу «захопили» електронні носії, які не лише транслюють викривлену палітру будь-якого твору мистецтва, але й сприяють зниженню захоплення мистецтвом живопису в цілому.

Разом з тим, у скарбницях світового живопису є неповторні твори мистецтва, які не лише відображають певну епоху, в яку створені картини, але й передають особливості соціально-економічного розвитку країни. Ведеться мова про мистецтво Голландії та характер голландського мистецтва в цілому. Саме мистецтво малих голландців, яке розвивалось у XVII столітті, характерне зверненням до реалістичних образотворчих засобів.

Малі голландці умовна назва, під якими мають на увазі більшість голландських художників XVII століття. Кожен з художників, як правило, спеціалізувався в якомусь одному жанрі. Їхній дар полягав у баченні краси й поезії в повсякденні, умінні в зображенні невігядливої побутової суєти, набору предметів, куточка природи показати велич буття, які до сьогодні захоплюють людей, що споглядають голландські натюрморти. «Малі голландці» продовжували традиції нідерландських майстрів епохи Відродження, вважали, що живопис повинен не лише приносити задоволення, а й вчити, нагадувати про вічні духовні цінності.

Відомо, що одним з найулюбленіших жанрів у Голландії був натюрморт, який був представлений безліччю різновидів. Так, можна побачити на картинах «сніданок», «десерти», «розкішні натюрморти», «суєту суєт» тощо. Цей напрям у мистецтві був настільки самобутнім, що виділився в окремий жанр. Художники минулого наповнювали кожен елемент у картині особливими символічними значеннями, що робило голландський натюрморт надзвичайно гармонійним.

Важливим є також те, що майстри того часу володіли унікальними техніками, що надавали картині насиченості та глибини. Вони працювали в природньому кімнатному середовищі, тому освітлення в картинах набувало холодних відтінків, а в тіні, навпаки – теплих кольорів.

Актуальність даної роботи пояснюється також тим, що на сьогодні голландський живопис є досить популярним напрямом художнього мистецтва. Живопис того часу стає актуальнішим у наш час і, разом з тим, зростає кількість охочих навчитися створювати картини в стилі голландських майстрів. Тому постає проблема вивчення питання дослідження поняття «оригінал – копія – підробка». Враховуючи вище зазначене та недостатню розробленість досліджуваної проблеми, темою нашого дослідження визначено як «Натюрморт у стилі малих голландців: становлення та розвиток жанру».

Об'єкт дослідження – техніко-технологічні особливості написання копії голландського натюрморту.

Предметом дослідження – натюрморт у стилі малих голландців як твір мистецтва живопису.

Метою роботи є дослідити техніко-технологічні особливості написання копії голландських натюрмортів.

Для досягнення мети ставились такі **завдання**:

- розкрити історію дослідження питання голландського живопису та натюрморту;
- проаналізувати проблему оригіналу, копії та підробки в сучасному живописі;
- розглянути технологію живопису голландський майстрів;
- описати про написання копії картини художників.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження можуть бути використані під час вивчення у закладах вищої освіти на лекціях та практичних заняттях при висвітленні відповідних питань мистецтвознавства. Крім того, студенти художніх спеціальностей можуть

скористатися матеріалами дослідження при виконанні рефератів, курсових, магістерських, дипломних робіт, написанні статей, а також під час вивчення окремих аспектів мистецтвознавчих досліджень.

Наукова новизна дослідження полягає у способі комплексного аналізу та порівняння поняття «оригінал – копія – підробка» в сучасному живописі натюрмортів малих голландців.

Апробація результатів дослідження та публікації: за результатами дослідження було виголошено доповідь на науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2018 – 2019 навчальному році (24 – 25 квітня 2019 року, м. Кам'янець-Подільський) та опубліковано статтю:

Кобріна Н. В. Жанрова характеристика голландського натюрморту XVII століття // Збірник наукових праць студентів і магістрантів мистецьких спеціальностей педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2019. Вип. XII. С. 88 – 92.

Структура роботи: дипломна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (43 найменування) і додатків. Основний текст роботи викладений на 53 сторінках.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження художньо-стилістичних особливостей зображення натюрмортів малих голландців крізь призму розвитку сюжетно-тематичних композицій, ми дійшли наступних результатів.

В процесі роботи систематизована наявна джерельна база, виділено основну групу джерел, а саме: теоретичні джерела та малярські твори.

Виявлено та обґрунтовано витoki і основні твори, а також тенденції розвитку сюжетно-тематичної композиції в натюрмортах малих голландців. Проаналізовано засоби художньої виразності, при цьому виділені та розкриті особливості видів голландських натюрмортів. У ході даного дослідження систематизовані зображення натюрмортів малих голландців за стилістикою малярства, уточнені та аргументовані їхні датування.

Картини прикрашали громадські будівлі, бюргерські і навіть селянські будинки; були предметом колекціонування, продавалися на ярмарках і у спеціальних торговців, а також йшли на експорт і навіть використовувалися як предмет капіталовкладення і засіб платежу. Всього в цей час в Голландії були активні близько 2000 художників.

Художники втілювали в творах поширених у голландському живопису. У натюрмортах зображували побутові речі з фруктами або овочами, відтворення інтимного домашнього світу у всій його природності.

Натюрморт – це сповідь художника. І він не може не бути поетом. Поезія – це стан, в якому він живе, і живе постійно. Схвильованість – ось що неминуче виявляється в картині, якщо це супроводжувало її створення. Холодне мистецтво мертво. Не можна імітувати почуття, робити вигляд, що переживаєш. Треба любити і хвилюватися.

Відображаючи красу об'єктів навколишньої природи або речей, створених працею людини, натюрморти можуть хвилювати нас не менше, ніж жанрові картини. Загальновідомо, що живопис олійними фарбами потребує серйозної підготовки і міцних знань про особливості використання

фарб, лаків, розчинників, техніки натягування і ґрунтування полотна тощо. Разом з тим, живописець повинен мати пензлі, палітру та мастихіни в доброму стані, він повинен вміти доречно їх використовувати, щоб якнайточніше виразити свій задум.

Робота над копіями картин малих голландців – складний процес, що вимагає від художника точності у передачі усіх особливостей того чи іншого твору, творчої ініціативи і художнього смаку. Завершення мистецьких копій голландського натюрморту XVII століття переконливо підкреслило важливість такого виду робіт, що не зводиться тільки до розміщення на полотні, предметів, ліній, кольорових плям тощо, але й презентує кропітку роботу копіювальника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баейерен // «Банкетная кампания» : Большой Иргиз. Москва : Большая российская энциклопедия, 2005. (Большая российская энциклопедия : [в 35 т.] / гл. ред. Ю. С. Осипов ; 2004 – 2017, т. 3. С. 177.
2. Виппер Б. Р. Очерки голландской живописи эпохи расцвета (1640 – 1670). Москва : Искусство, 1962. 516 с.
3. Виппер Б. Р. Становление реализма в голландской живописи XVII века. Искусство, 1956. С. 272.
4. Власов В. Г. Ванитас // Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства. Санкт-Петербург : Азбука – классика, 2010. Т. 2. С. 405.
5. Власов В. Г. «Обман зрения», «обманка» // Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства. Санкт-Петербург : Азбука – классика, 2007. Т. 6. С. 368.
6. Верижникова Т. Ф. Малые голландцы : портрет, пейзаж, жанровая живопись, натюрморт : [альбом]. Санкт-Петербург : Аврора, 2004. 256 с.
7. Власов В. Г. Малые голландцы // Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства. Санкт-Петербург : Азбука – классика, 2006. Т. 5. С. 280 – 284.
8. Геда, Виллем – Клас // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.). Санкт-Петербург, 1890 – 1907.
9. Геташвили Н. В. Малые голландцы : альбом. Москва : Олма – Пресс, 2006. 128 с.
10. Горкин А. П. Малые голландцы // Искусство: Энциклопедия. Москва : РОСМЭН, 2007. Т. 3. С. 58–61.
11. Егорова А. Как смотреть голландский натюрморт. Arzamas, 2017.
12. Звездина Ю. Н. Эмблематика в мире старинного натюрморта. К проблеме прочтения символа. Москва : Наука, 1997. 160 с.
13. Западноевропейская живопись и скульптура – Москва, Мало-Московская – С. 30.

14. Западноевропейское искусство XVII века. Москва :1971. С. 144–225.
15. Історія мистецтва Західної Європи від Античності до наших днів. // Голландське мистецтво XVII століття. URL: https://stud.com.ua/4364/kulturologiya/gollandske_mistetstvo_xvii_stolittya (дата звернення: 25.01.2019).
16. Киселев А. Голландская живопись XVII века. Москва : Белый город, 2008. 127 с.
17. Костыря М. А. Малые голландцы. Поэзия повседневности. — Калининград: Янтарный сказ, 2002. — 63 с. — ISBN 5 – 7300 – 0702 – 7.
18. Костыря М. А. Малые голландцы. Реальность и символика // Наука и жизнь. — 2011. — № 12. — С. 150–160.
19. Костыря М.А. Малые голландцы. Реальность и символика // Наука и жизнь. — 2011. — № 12. — С. 150–160.
20. Кузнецов Ю. Голландская живопись XVII – XVIII веков в Эрмитаже. Очерк-путеводитель. Ленинград : Искусство, 1988.
21. Культурологія. Фламандська школа // Навчальні матеріали онлайн. URL: https://pidruchniki.com/16790422/kulturologiya/flamandska_shkola (дата звернення: 15.02.2019).
22. Линник И.В. Голландская живопись XVII века и проблемы атрибуции картин. Ленинград : Искусство, 1980. 247 с.
23. Малые голландцы // Википедия – свободная энциклопедия. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D1%8B%D0%B5_%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%86%D1%8B (дата звернення: 4.11.2018).
24. Натюрморт: специальный выпуск // Искусство. 2006. № 16. С. 24 – 26.
25. Немецкая национальная библиотека, Берлинская государственная библиотека, Баварская государственная библиотека и др. Record #174184522 // Общий нормативный контроль (GND). 2012–2016.
26. Останина С. П. Энциклопедия натюрморта. ОЛМА Медиа Групп, 2002. С. 323.

- 27.Тарасов Ю. А. Голландский натюрморт XVII века. Санкт-Петербург : Издательство Санкт-Петербургского университета, 2004. С. 3.
- 28.Тарасов Ю. А. Голландский натюрморт XVII века. Санкт-Петербург : Издательство Санкт-Петербургского университета, 2004. С. 5 – 134.
- 29.Урсу Н.О. Теоритичні основи композиції. Кам'янець-Подільський : Аксіома. 2018.
- 30.Фехнер Е. Ю. Голландский натюрморт XVII века в собрании Государственного Эрмитажа. 1990. 175 с.
- 31.Шарлотта Герлис. 100 знаменитых художников . Харьков, 2009. С. 148 – 149.
- 32.Щербачева М. И. Натюрморт в голландской живописи. Государственный Эрмитаж, 1945. 72 с.
- 33.Donna R. Barnes, Peter G. Rose. Matters of Taste: Food and Drink in Seventeenth – century Dutch Art and Life. Syracuse University Press, 2002. 162 p.
- 34.Gallerix : тематичний сайт про живопис. URL: <https://gallerix.ru/> (дата звернення: 21.09.2018).
- 35.Hans – Joachim Raupp. Stilleben und Tierstücke. Niederländische Malerei des 17. Jahrhunderts der SØR Rusche – Sammlung. LIT Verlag Münster, 1995. 372 p.
- 36.Harry Berger. Caterpillars: Reflections on Seventeenth Century Dutch Still Life Painting. Fordham Univ Press, 2011. 116 p.
- 37.Helene E. Roberts. Vanitas // Encyclopedia of Comparative Iconography: Themes Depicted in Works of Art. Routledge, 2013. P. 886.
- 38.Julie Berger Hochstrasser. Still Life // Dutch Art: An Encyclopedia / Sheila D. Muller. Routledge, 2013. P. 365–368.
- 39.Karolien De Clippel, David van der Linden. The genesis of the Netherlandish flower piece: Jan Brueghel, Ambrosius Bosschaert and Middelburg // Simiolus Netherlands Quarterly for the History of Art. 2015. Вып. 38. С. 73–86.

40. Laurens J. Bol. Holländische Maler des 17. Jahrhunderts Nahe den Grossen Meistern. Landschaften Und Stilleben. Klinkhardt & Biermann, 1969. P. 359.
41. Michael Bryan. Huysum, Justus van // Dictionary of Painters and Engravers, Biographical and Critical. 1849. P. 354.
42. Norbert Schneider. Still Life. Taschen, 2003. 215 p.
43. Walter A. Liedtke. Still Life Painting // Vermeer and the Delft School. Metropolitan Museum of Art, 2001. P. 89–98.